

ІСТОРИЧНІ ТА ЕТНОПОЛІТИЧНІ ВИТОКИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

В. РУМ'ЯНЦЕВ

*доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
професор кафедри історії держави
і права України та зарубіжних країн
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

Владу в Петрограді більшовики захопили 25 жовтня 1917 р., Тимчасовий уряд було повалено. Більшовицький переворот охопив широкі простори Росії, але зустрів опір в Україні та став потужним поштовхом для розвитку українського державотворення, піднесення його на новий рівень — розбудови власної національної держави.

Цей процес відбувався в дуже складних умовах. У Києві продовжували діяти три сили: Українська Центральна Рада й Генеральний Секретаріат, які уособлювали національно-демократичний табір; Ради робітничих і солдатських депутатів, які контролювали переважно більшовики; штаб Київського військового округу, що був репрезентантом Тимчасового уряду, якого, власне, вже не існувало.

Між військами штабу та більшовиками розпочалася збройна боротьба, результат якої залежав від того, кого підтримає Українська Центральна Рада. Остання обрала нейтралітет, внаслідок чого перемогу здобули більшовики. Така позиція стала величезною помилкою, що негативно позначилася на розвитку подальших державотворчих процесів в Україні.

Під час цієї боротьби, як зазначає Д. Дорошенко, склався «україно-біль-

шовицький альянс» [1, 81], а саме: було утворено «Революційний комітет по охороні революції в Україні», до якого увійшли і представники Української Центральної Ради, і лідери місцевих більшовиків (В. Затонський, І. Крейсберг, Л. П'ятаков) [2]. Вони визнавали Українську Центральну Раду органом крайової влади за умови переходу всієї влади на місцях до Рад робітничих і солдатських депутатів [3, 132]. Більшовики підтримували можливість для України широкої обласної автономії, боротьбу з великоруським імперіалізмом, відстоювали право націй на самовизначення. Однак усе це мало здійснитися лише за умови дотримання принципу інтернаціоналізму та підтримки пролетарської революції, передусім петроградського повстання [3, 132, 133].

Українська Центральна Рада категорично відмежувалась від таких пропозицій і прийняла резолюцію, в якій засуджувала збройне повстання у Петрограді та перехід влади до більшовиків: «Визнаючи, що влада як у державі, так і в кожному окремій краї повинна перейти до рук усїєї революційної демократії, вважаючи недопустимим перехід усїєї влади виключно до рук Рад робітничих і солдатських депутатів, які є лише частиною органі-

зованої революційної демократії, Українська Центральна Рада через це висловлюється проти повстання в Петрограді» [4, ф. 1063, оп. 3, спр. 1, арк. 48]. Генеральний Секретаріат у своєму зверненні «До всіх громадян України!» від 27 жовтня 1917 р. заявив, що «буде рішуче боротись з усякими спробами підтримувати петроградське повстання» [5, 55].

Ці демарші Української Центральної Ради і Генерального Секретаріату призвели до гострих суперечок між українськими соціалістами та більшовиками і виходу останніх зі складу «Революційного комітету», який після цього втратив сенс існування. Як наслідок, уся влада перейшла до Української Центральної Ради. При цьому українське керівництво залишалося прибічником компромісу з метою примирення сторін, про що свідчить зміст відозви Генерального Секретаріату «До війська і громадян України» від 31 жовтня 1917 р. «На Україні нема за що вести криваву боротьбу, — зазначалось у ній. — Українська Центральна Рада обрана всіма народами України і виражає волю усїєї революційної демократії. По суті, це — крайова Рада селянських, робітничих і солдатських депутатів. Усі війська і всі партії мають визнати владу Генерального Секретаріату Української Центральної Ради та цілком підлягати його розпорядженням [4, ф. 1115, оп. 1, спр. 18, арк. 10].

Відмежування Української Центральної Ради від петроградського збройного повстання створило умови для реальної можливості негайно, не чекаючи скликання Установчих Зборів, здобути автономію для України. І Українська Центральна Рада здійснила в цьому напрямі ряд практичних кроків: поширила свою юрисдикцію на всі етнічні українські губернії, розширила компетенцію крайового уряду — Генерального Секретаріату, призначила вибори до Українських Установчих Зборів. Усе це відображено у відозві

Генерального Секретаріату від 3 листопада 1917 р.: «Центральний уряд усїєї Росії не має змоги управляти державним життям. Цілі краї zostалися без правлячих центрів. Тому зростає безладдя політичне, господарське і суспільне. З огляду на це Секретаріат доповнюється тимчасово генеральними комісарами у справах: продовольчих, військових, судових, пошти і телеграфів, доріг [6, 391]. Компетенція Генерального Секретаріату поширюється на губернії, де є більшість українського населення. Через те Херсонщина, Харківщина, Катеринославщина і Таврія (без Криму) включаються в територію єдиної України» [6, 391]. Усі органи цих губерній, а також громадяни єдиної України всіх народностей мусять звертатися з усіма справами до відповідних секретарів Генерального Секретаріату. Найближчим часом Центральна Рада мала проголосити закон про Українську Установчу Раду [7, 339–340].

У контексті наведеного доцільно погодитися з думкою про те, що «після жовтневого перевороту в Петрограді у листопаді 1917 р. верховні органи влади України перебравли на себе всю повноту влади» [8, 80] і в повному обсязі почали здійснювати законодавчі, управлінські та контрольні функції.

Одночасно у відозві від 3 листопада 1917 р. наголошувалося: «Будь-які чутки і поголоски про сепаратизм, про відділення України від Росії — або контрреволюційна провокація, або звичайна обивательська неосвідомленість. Центральна Рада і Генеральний Секретаріат твердо і виразно заявили, що Україна має перебувати у складі Федеративної Республіки як рівноправне державне тіло. Сучасне політичне становище цієї постанови ані трошки не змінює» [4, ф. 1115, оп. 1, спр. 12, арк. 76зв].

Нарешті, 20 листопада 1917 р. Центральна Рада прийняла III Універсал [4, ф. 1115, оп. 1, спр. 18, арк. 10]. Це — уже не акт звернення до народу, а пов-

ноцінний державно-правовий акт, із вступом у дію якого започатковано принципово новий етап у розбудові української державності, а саме: перехід від автономістської до самостійницької концепції державотворення. Головним положенням III Універсалу було проголошення Української Народної Республіки (УНР): «Віднині Україна стає Українською Народною Республікою» [6, 398].

Положення III Універсалу підтверджували раніше зроблене Генеральним Секретаріатом розпорядження про поширення юрисдикції Української Народної Республіки на губернії, заселені переважно українцями: Київську, Волинську, Подільську, Чернігівську, Полтавську, Харківську, Херсонську і Таврійську (без Криму). Водночас окреслена територія не охоплювала усіх етнічних українських земель, отож III Універсал залишав можливість перегляду питання щодо території республіки, йдеться, зокрема, про включення до її складу частин Курщини, Холмщини й інших земель за згодою населення, яке на них проживало.

На відміну від I Універсалу, в III Універсалі було наведено більш ґрунтовне визначення місця і ролі Української Центральної Ради в державотворчому процесі. Так, у цьому документі наголошувалося, що створена українським народом «разом із братніми народами України» Центральна Рада поставлена «берегти права, здобуті боротьбою, творити лад і будувати своє життя на нашій землі» [9].

Програма, визначена у III Універсалі, була колосальною і передбачала перебудову України на нових засадах, із новими законами та економікою [10, 472–473].

У III Універсалі виокремлено основні напрями внутрішньої політики Української Центральної Ради, які мали бути деталізовані в наступних законах. Уся земля проголошувалася власністю трудового народу і мала перейти до

нього без викупу. Право приватної власності на поміщицькі, удільні, кабінетські та церковні землі скасовувалося. Розподіл земель між селянами мали провести відповідно до закону обрані народом земельні комітети.

В Українській Народній Республіці скасовувалася смертна кара і проголошувалася амністія для усіх, кого звинувачували в політичних злочинах. Також проголошувалися демократичні свободи (слова, друку, віросповідання, зібрань, союзів, страйків, недоторканності особи та житла) і право на справедливий суд, встановлювався 8-годинний робочий день, запроваджувався державний контроль за вивозом продукції.

Характерними ознаками III Універсалу стали його конституційна спрямованість і поширений демократизм. Щонайважливіше, згідно з положеннями III Універсалу на 9 січня 1918 р. призначено вибори до Українських Установчих Зборів, перше загальне засідання яких мало відбутися 22 січня. Відповідно до III Універсалу було гарантовано права місцевого самоврядування і забезпечення національних культурних прав інших народів, які проживали на території України. Російському, польському та єврейському народам гарантувалося право на національно-персональну автономію, таке ж право могли отримати й інші народи відповідно до закону, який було доручено розробити Генеральному Секретаріату. Усім громадянам гарантувалося право і можливість уживання місцевих мов у зносинах з усіма державними установами.

Першочергове завдання зовнішньої політики Української Народної Республіки полягало у встановленні загального миру. З цією метою мали негайно розпочатися перемовини між країнами, які воювали, а Українська Центральна Рада зобов'язувалася чинити тиск на центральний уряд, аби той якнайшвидше відновив мирне становище.

В аспекті державотворення положення III Універсалу були, безперечно, актом великої історичної ваги: уперше за 250 років український народ рішуче задекларував свої волю, потяг до свободи, право розпоряджатися усіма справами власної держави. Про значення цього документа один із його творців В. Винниченко писав так: «Тепер ми мали всі засоби для того. Всі державні апарати переходили до рук Генерального Секретаріату, всі фінансові засоби були до його розпорядження, вся військова сила підлягала його наказам» [11, 81].

Складним і неоднозначним було вирішення питання про характер державних відносин між Українською Народною Республікою і Російською державою. У III Універсалі разом із проголошенням Української Народної Республіки йдеться про прагнення, «щоб уся Російська Республіка стала федерацією рівних і вільних народів» [6, 400].

Підтвердження курсу на федерацію з Росією, де владу взяли більшовики, від яких Українська Центральна Рада не мала жодного запевнення, що вони шануватимуть її угоду з Тимчасовим урядом про автономію України, було, безумовно, актом суперечливим. Тимчасового уряду, з яким Українська Центральна Рада уклала угоду про федерацію, не стало, до більшовиків вона від початку поставилася негативно, але іншого уряду в Росії не було.

У контексті наведеного постає запитання: «Із ким же Українська Народна Республіка збиралася утворювати федерацію?». Розмірковуючи над цією ситуацією, Т. Гунчак зазначає: «Такі заяви можна пояснити політичною непрактичністю провідних членів Центральної Ради, для яких федерація продовжувала залишатися романтичною мрією. Вони не розуміли, що більшовицький переворот у Росії ґрунтовно змінив політичні обставини, коли сама думка про федерацію ставала зайвою і треба було всіляко сконцен-

труватися на будівництві незалежної держави. «Український уряд, — продовжує Т. Гунчак, — розбудовував державне життя цілком самостійно, проте ані він, ані українська спільнота не були певні того, якою мала бути остаточна форма власної держави» [12, 113–114].

Ще більш категоричний у своїх поглядах на таке положення III Універсалу І. Нагаєвський: «Центральна Рада своєю впертою політикою федерації з Москвою змарнувала дорогоцінних вісім місяців і велике піднесення народу творити свою власну державу. З таких причин цей Універсал не справив на людей більшого враження, як два попередні, хоча з політичного боку він давав набагато більше. Заклик Грушевського рятувати мертвий уже московський державний організм не лише не мав жодного впливу на українське громадянство, а й, навпаки, дискредитував Грушевського в очах народу як державного мужа» [13, 90].

Однак наявні й протилежні погляди на зміст і значення положень III Універсалу щодо федерації. Наприклад, відомий український юрист А. Яковлів зазначав, що цим актом в Україні було встановлено «демократичну, народоправну державу», яка характеризувалася «самостійною державною владою, нічим не обмеженою, щодо всіх без винятку справ внутрішнього державного ладу, законодавства, суду й управління» [14, 15]. Надаючи високу оцінку положенням III Універсалу, А. Яковлів був змушений визнати, що «у відношенні до інших держав У.Н.Р. була формально обмежена декларацією федеративного зв'язку з Росією» [14, 15]. Такі оцінки, надані через певний час, — занадто категоричні, у них не враховано тогочасних реалій. Із певністю можна зазначити, що М. Грушевський та інші провідники Української Центральної Ради були прихильниками ідеї федерації й палко бажали втілення її у життя. І це не випадково, адже ідея федерації — провідна у громадсько-

політичній та юридичній думці й програмних положеннях українських політичних партій Наддніпрянської України протягом другої половини XIX — початку XX ст. Тут справедливим убачається зауваження про те, що процес творення української державності за часів Української Центральної Ради мав два етапи: автономістський і самостійницький. Проте іронія історії полягала в тому, що на обох етапах Українську державу творили практично одні й ті самі люди — далеко не самостійники, а, швидше, переконані федералісти [15].

Зазначаючи про федерацію, українські діячі мали на увазі не вже ліквідований Тимчасовий уряд і не більшовицьку Раду Народних Комісарів. Усвідомлюючи спільність історичної долі народів колишньої Російської імперії, вони зверталися до них із пропозицією творити демократичні республіки, які були б об'єднані у федерацію [10, 472].

Провід Української Центральної Ради керувався не лише власною відданістю федералістським ідеалам, а й практичними розрахунками. Яскравим свідченням цього можуть слугувати думки В. Винниченка, викладені ним у листі до редакцій низки газет щодо доцільності скликання Українських Установчих Зборів. Зокрема, В. Винниченко наголошував, що розвиток України ще не набув необхідного рівня незалежності. А головною причиною зв'язків України «з державною цілістю Росії» були економічні відносини. На його думку, неможливо було відкинути історичні та культурні зв'язки, які «волею й неволею за триста літ перебування України в складі російської держави вросли у наше життя духовне й матеріальне. Думати, що цей зв'язок найближчим політичним часом розірветься було б простою, непотрібною мрією, а не політичним реальним аналізом. А з другого боку, незалежність неможлива також через міжнародне становище. Україна не має таких

сил, аби, відірвавшись від Росії, не впасти в обійми сильної імперіалістичної держави» [7, 321–324].

Проголошення Української Народної Республіки на чолі з поборником національно-державного відродження України — Українською Центральною Радою, аж ніяк не відповідало планам більшовиків. Після проголошення у середині грудня 1917 р. Української Радянської Республіки в Харкові більшовики отримали нагоду розпочати збройну боротьбу проти Української Народної Республіки.

Більшовицький Народний Секретаріат 4 січня 1918 р. видав наказ про наступ на Київ. Невдовзі місто було зайняте військами П. Муравйова, які вчинили криваві розправи. Наслідки штурму Києва більшовицькими військами були жахливі. За словами очевидця, «з часів Андрія Боголюбського Київ не бачив такого дикунського спустошення» [16, 25].

Українське населення за нетривалий час більшовицького панування вперше мало змогу відчутти, що таке отой «соціалістичний рай», який обіцяли більшовики. Грабіж, насильство, розстріли, наруга над національними почуттями — ось що воно побачило з боку більшовиків. Народ зрозумів, що тільки своя, українська, влада може доцільно і справедливо вирішувати соціальні питання. Гіпноз комуністичної пропаганди починав розвіюватись.

Однак під прикриттям Української Радянської Республіки розпочалася війна між Українською Народною Республікою та Радянською Росією. Шукати сьогодні винуватців цього лиха означає розпалювати пристрасті в складних взаємовідносинах Росії та України на сучасному етапі. Тому варто лише зазначити таке: ні більшовицький уряд Росії, ні провід Української Центральної Ради, на жаль, не захотіли тоді «поступитися принципами», кожна сторона обстоювала власні погляди безкомпромісно, що, врешті-решт, і

зумовило конфлікт, увесь тягар якого позначився на трудовому люду.

У цій боротьбі українське село тримало нейтралітет: селяни вичікували — хто переможе. І саме тоді виявилась хибність лозунгів Української Центральної Ради про соціалізацію землі. Норму в 40 десятин на кожне господарство селянство вважало високою і, як наслідок — не підтримувало Українську Центральну Раду. Остання була змушена відкласти остаточне вирішення цього питання до проведення Установчих Зборів. Тим часом більшовики видали декрет про землю, в якому було проголошено націоналізацію землі. Поширення цього документа в Україні сприяло переходу селян на бік більшовиків [17, 32].

Трагедія української національної державності полягала у тому, що більшовизму в Україні рішуче не протидіяли. Українська Центральна Рада (в основному соціалістична) не приховувала своїх пробільшовицьких настроїв, а тому не могла вести з більшовиками рішучої боротьби, до того ж не мала зброї проти них у головному питанні села — в справі ліквідації поміщицького землеволодіння.

Уночі на 9 лютого 1918 р. Українська Центральна Рада, Рада Народних Міністрів і 3 тис. вояків покинули Київ. Уряд зупинився в Житомирі, а невдовзі подався в Сарни на Волинь, куди прибув 19 лютого.

Залишаючи столицю, Українська Центральна Рада не переривала своєї законодавчої діяльності. У той час було проведено календарну реформу: день 16 лютого 1918 р. за старим стилем став 1 березня за новим. Водночас Українська Центральна Рада запровадила західноєвропейський час. Вона схвалила також закон про грошову систему, за якою українська гривня містила 8,712 долей золота і поділялась на сто шагів. Дві українські гривні дорівнювали вартості одного карбованця 1917 р. 20-гривнева монета мала бути вироблена із золота, а 1-гривнева — із срібла, шаги мали бути з нікелю. Кредитові білети номіналом в 1, 2, 5, 10, 20, 100, 500 і 1 000 гривень повинні були поки що задовольнити внутрішні потреби держави [4, ф. 1064, оп. 2, спр. 6, арк. 27зв].

Тризуб, державний знак Святого Володимира, визнано Державним гербом України [4, ф. 1064, оп. 2, спр. 1, арк. 12]. Українська Центральна Рада схвалила також закони про українське громадянство [4, ф. 1063, оп. 1, спр. 6, арк. 29зв] та про адміністративний поділ держави на «землі», яких мало бути тридцять [4, ф. 1063, оп. 1, спр. 9, арк. 40зв].

Таким чином, у тяжкий для України період було вирішено важливі державні справи Української Народної Республіки, проте робилося усе це вже тоді, коли влада Української Центральної Ради занепадала.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. *Дорошенко Д. И.* Война и революция на Украине / Д. И. Дорошенко // Революция на Украине по мемуарам белых. — М. ; Л. : Гос. изд-во, 1930. — С. 64—98.
2. *Робітничка газета.* — 1917. — 27 жовтня.
3. *Мироненко О. М.* Світоч української державності: політико-правовий аналіз діяльності Центральної Ради / О. М. Мироненко ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Акад. прав. наук України. — Київ, 1995. — 327 с.
4. *Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВО України).*
5. *Національні відносини в Україні у ХХ ст. : зб. документів і матеріалів / НАН України, Ін-т нац. відносин і політології ; упоряд. М. І. Панчук [та ін.] ; редкол.: І. Ф. Курас (голова) [та ін.]. — Київ : Наукова думка, 1994. — 557 с.*
6. *Українська Центральна Рада: документи і матеріали : у 2 т. / упоряд.: В. Ф. Верстюк (керівник), О. Д. Бойко, Ю. М. Гамрецький, Г. М. Михайличенко, А. П. Огінська, Т. С. Осташко, В. М. Устименко, Є. П. Шаталіна, О. Й. Щусь, Л. В. Яковлева; ред. кол.: В. А. Смолій (відп. ред.), В. Ф. Верстюк (заст. відп. ред.), Ю. М. Гамрецький, Б. В. Іваненко, Ю. Ю. Кондуфор, С. В. Кульчицький, Є. П. Шаталіна, О. Й. Щусь, Л. В. Яковлева ; НАН України ; Інститут історії України ; Центральный державный архив высших органов власти и управления Украины. — Київ : Наукова думка, 1996. — Т. 1: 4 березня — 9 грудня 1917 р. — 590 с. — (Пам'ятки історії України. Серія V: Джерела новітньої історії).*

7. *Українська суспільно-політична думка в 20 столітті : документи і матеріали / упоряд.: Т. Гунчак, Р. Сольчаник. — Сучасність, 1983. — Т. 1. — 510 с.*
8. *Скрипнюк О. В. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку громадянського суспільства і правової держави в Україні / О. В. Скрипнюк. — Київ : Хрещатик, 1995. — 216 с.*
9. *Нова Рада. — 1917. — 8 листопада.*
10. *Полонська-Василенко Н. Історія України : у 2 т. / Н. Полонська-Василенко. — Київ : Либідь, 1992. — Т. 2 : Від середини XVII століття до 1923 року. — 608 с.*
11. *Винниченко В. К. Відродження нації : у 3 ч. / В. К. Винниченко. — [репринт. відтвор. вид. 1920 р.]. — Київ : Політвидав України, 1990. — Ч. 2: Історія української революції [марець 1917 р. — грудень 1919 р.]. — 328 с. — (Бібліотека репринтних видань).*
12. *Гунчак Т. Україна: перша половина XX століття : нариси політичної історії / Т. Гунчак. — Київ : Либідь, 1993. — 288 с.*
13. *Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого століття : наук.-попул. вид. / І. Нагаєвський. — Київ : Український письменник, 1993. — 414 с.*
14. *Яковлів А. Основи Конституції У.Н.Р. / А. Яковлів. — Нью-Йорк : Говерля, 1964. — 63 с.*
15. *Кременець В. Знаменні віхи Української революції / В. Кременець // Урядовий кур'єр. — 1997. — 1 листопада.*
16. *Удовиченко О. І. Україна у війні за державність: історія організації і бойових дій Українських Збройних Сил 1917–1921 / О. І. Удовиченко. — Київ : Україна, 1995. — 205 с.*
17. *Мазепа І. Україна в огні й бурі революції, 1917–1921 / І. Мазепа. — Прага : Пробоем, 1942. — Т. 1. — 210 с.*

REFERENCES

1. Doroshenko D. I. *Voyna i revolutsiia na Ukraine [War and revolution in Ukraine], Revolyutsiia na Ukraine po temuaram belykh*, Moskva; Leningrad, 1930.
2. *Robitnycha hazeta [Worker's newspaper], 1917, 27 zhovtnia.*
3. Myronenko O. M. *Svitoch ukrainiskoi derzhavnosti: Polityko-pravovyi analiz diialnosti Tsentralnoi Rady [The Svitoch of Ukrainian Statehood: Political and Legal Analysis of the Activities of the Central Rada]*, Kyiv, 1995, 327 p.
4. *Tsentrалnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady i upravlinnia Ukrainy (TsDAVO Ukrainy) [Central State Archive of the Supreme Power and Administration of Ukraine (Central Executive Committee of Ukraine)].*
5. *Natsionalni vidnosyny v Ukraini u XX st. [National relations in Ukraine in the XX century]*, Kyiv: Naukova dumka, 1994, 557 p.
6. *Ukrainska Tsentralna Rada: dokumenty i materialy [Ukrainian Central Council: documents and materials]*, Kyiv: Naukova dumka, 1996, vol. 1, 590 p.
7. *Ukrainska suspilno-politychna dumka v 20 stolitti: dokumenty i materialy [Ukrainian socio-political thought in the 20th century: documents and materials]*, Suchasnist, 1983, vol. 1, 510 p.
8. *Skrypniuk O. V. Teoretyko-metodolohichni zasady formuvannia ta rozvytku hromadianskoho suspilstva i pravovoi derzhavy v Ukraini [Theoretical and Methodological Principles of the Formation and Development of Civil Society and the Rule of Law in Ukraine]*, Kyiv: Khreshchatyk, 1995, 216 p.
9. *Nova Rada [New Council]*, 1917, 8 lystopada.
10. *Polonska-Vasylenko N. Istoriia Ukrainy [History of Ukraine]*, Kyiv: Lybid, 1992, vol. 2, 608 p.
11. *Vynnychenko V. K. Vidrozhennia natsii [The Revival of the Nation]*, Kyiv: Polityvdav Ukrainy, 1990, Part 2, 328 p.
12. *Ukraina: persha polovyna XX stolittia: narysy politychnoi istorii [Ukraine: the first half of the XX century: essays on political history]*, Kyiv: Lybid, 1993, 288 p.
13. *Nahaievskiy I. Istoriia Ukrainiskoi derzhavy dvadtsiatoho stolittia [History of the Ukrainian state of the twentieth century]*, Kyiv: Ukrainskyi pysmennyk, 1993, 414 p.
14. *Iakovliv A. Osnovy konstytutsii U. N. R. [Fundamentals of the Constitution U. N. R.]*, Niu-Iork: Hovertia, 1964, 63 p.
15. *Kremenets V. Znamenni vikhy Ukrainiskoi revolutsii [Significant milestones of the Ukrainian revolution]*, *Uriadovi kurier*, 1997, 1 lystopada.
16. *Udovychenko O. I. Ukraina u viini za derzhavnist: Istoriia orhanizatsii i boiovykh dii Ukrainskykh Zbroinykh Syl 1917–1921 [Ukraine in the war for statehood: History of the organization and combat operations of the Ukrainian Armed Forces 1917–1921]*, Kyiv: Ukraina, 1995. — 205 p.
17. *Mazepa I. Ukraina v ohni i buri revolutsii, 1917–1921 [Ukraine in the fire and storm of revolution, 1917–1921]*, Praha: Proboiem, 1942, vol. 1, 210 p.

Рум'янцев В. Історичні та етнополітичні витоки Української Народної Республіки

Анотація. Досліджено вплив перевороту 25 жовтня 1917 р. на державотворчий процес в Україні. Засудивши переворот, Українська Центральна Рада змінює автономістський вектор у національно-державному відродженні на самостійницький. Результатом цього стало прийняття III Універсалу, в якому проголошено Українську Народну Республіку (УНР). Проаналізовано зовнішню програму та внутрішні соціально-економічні завдання УНР (участь у мировій конференції, соціалізація землі, 8-годинний робочий день, амністія тощо). Досліджено проблемні положення III Універсалу, передусім питання федеративних зв'язків із Росією та їх наслідків для державотворчого процесу.

Ключові слова: III Універсал, Українська Народна Республіка, внутрішньо- та зовнішньополітична програма УНР, проблема федерації з Росією.

Румянцев В. Исторические и этнополитические истоки Украинской Народной Республики

Аннотация. Исследуется влияние переворота 25 октября 1917 г. на процесс формирования государства в Украине. Осудив переворот, Украинская Центральная Рада меняет автономистский вектор в национально-государственном возрождении на самостоятельный. Результатом этого стало принятие III Универсала, в котором провозглашена Украинская Народная Республика (УНР). Проанализирована внешняя программа и внутренние социально-экономические задания УНР (участие в мировой конференции, социализация земли, 8-часовой рабочий день, амнистия и т.д.). Проведено исследование проблемных положений III Универсала, прежде всего вопрос о федеративных связях с Россией и их последствиях для процесса формирования государства.

Ключевые слова: III Универсал, Украинская Народная Республика, внутренне- и внешнеполитическая программа УНР, проблема федерации с Россией.

Rumiantsev V. Historical and Ethnopolitical Origins of the Ukrainian People's Republic

Annotation. The influence of the coup on October 25, 1917, on the process of formation of the state in Ukraine is investigated. Having conquered the coup, the Ukrainian Central Rada is changing the autonomous vector in the national-state rebirth into an independent state. The result of this was the adoption of the III Universal, which proclaimed the Ukrainian People's Republic (UPR). An external program and internal social and economic tasks of the UNR (participation in the world conference, socialization of land, 8-hour working day, amnesty, etc.) are analyzed. The study of the problematic provisions of the III Universal, in particular the question of federative ties with Russia and their consequences for the process of state formation, was conducted.

Key words: Third Universal, the Ukrainian National Republic, the internal and foreign policy program of the UNR, the issue of Federation with Russia.